

Vergaderjaar 2022–2023

28 165

Deelnemingenbeleid rijksoverheid

Nr. 394

BRIEF VAN DE MINISTER EN STAATSSECRETARIS VAN FINANCIËN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 24 mei 2023

Conform de monitoringscyclus staatsdeelnemingen zoals vastgesteld door de vaste commissie voor Financiën informeren de Staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst en ik uw Kamer ieder voorjaar over belangrijke ontwikkelingen rondom staatsdeelnemingen. Zoals gebruikelijk informeer ik uw Kamer met deze brief ook over de recent goedgekeurde investeringsvoorstellen van de staatsdeelnemingen. Een overzicht hiervan is bijgevoegd in bijlage 1 bij deze brief.

In 2023 zijn de uitwerking en implementatie van de Nota Deelnemingenbeleid rijksoverheid 2022 (Kamerstuk 28 165, nr. 370) (hierna: Nota 2022) een belangrijke prioriteit voor mij. Met deze brief deel ik de stand van zaken rondom het ontwikkelen van een dashboard dat iedereen de mogelijkheid biedt om de voortgang van de implementatie van het deelnemingenbeleid in te zien. Ook bied ik uw Kamer zoals toegezegd een deel van de handboeken aan die verdere invulling geven aan de Nota 2022. Daarnaast ga ik in op de meest recente ontwikkelingen rondom de regionale netwerkbedrijven en beantwoord ik een Kamervraag over KLM. Tot slot gaat de Staatssecretaris in op de stand van zaken met betrekking tot de evaluaties van het publiek aandeelhouderschap in Holland Casino en Nederlandse Loterij en beantwoordt hij een Kamervraag over Nederlandse Loterij.

Implementatie Nota Deelnemingenbeleid rijksoverheid 2022

Dashboard implementatie deelnemingenbeleid

In het commissiedebat Staatsdeelnemingen van 30 november 2022 (Kamerstuk 28 165, nr. 382) heb ik uw Kamer toegezegd de implementatie van de Nota 2022 inzichtelijk te maken met een dashboard. Het primaire doel van het dashboard is om uw Kamer en de samenleving te informeren over de voortgang van de implementatie van de Nota en de resultaten daarvan. De uitwerking van het dashboard is in volle gang. In bijlage 2 ziet

u de beoogde planning en een eerste indruk van het dashboard. Het dashboard zal openbaar beschikbaar komen op een website.

Het dashboard zal bestaan uit twee delen:

- Het eerste deel betreft de monitoring van de implementatie van de Nota 2022. Hiervoor zijn negen *procesindicatoren*¹ opgesteld, die te zien zijn in bijlage 3.
- Het tweede deel betreft de monitoring van de resultaten van het deelnemingenbeleid. Hiervoor stellen we verscheidene *uitkomstindicatoren*² op die de prestaties van de deelnemingen monitoren. Deze uitkomstindicatoren zien onder andere toe op de thema's maatschappelijk verantwoord ondernemen, financiële prestaties en diversiteit van raden van bestuur en commissarissen.

De komende periode wordt de online omgeving ontwikkeld en worden de uitkomstindicatoren op maatschappelijk verantwoord ondernemen en financiële indicatoren toegevoegd. Ik streef ernaar om begin 2024 uitkomstindicatoren voor alle thema's uit de Nota 2022 online te hebben.

Handboeken

In de Nota 2022 staat op hoofdlijnen hoe de staat de rol van aandeelhouder invult. Hoe de staat dat concreet doet, wordt in meer detail beschreven in handboeken. Die handboeken bevatten per thema uit de Nota 2022 (bijvoorbeeld Investerings of MVO) informatie over de invulling van de aandeelhoudersrol. Op uw verzoek³ deel ik alle handboeken met uw Kamer. Op dit moment zijn er drie handboeken gereed: Evalueren, Strategie en Investerings. Gelijktijdig met het versturen van deze brief zijn deze drie handboeken online gepubliceerd op Staatsdeelnemingen | Rijksoverheid.nl (www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/staatsdeelnemingen). Zodra andere Handboeken zijn afgerond, publiceer ik deze ook online en stel ik uw Kamer daarvan op de hoogte.

Het Handboek Evalueren beschrijft hoe het Ministerie van Financiën per deelneming evalueert of het aandeelhouderschap van de staat nog meerwaarde heeft. Met de Nota 2022 is het beleid om de deelnemingen minimaal eens in de zeven jaar te evalueren voortgezet. Actuele ontwikkelingen kunnen aanleiding zijn om het aandeelhouderschap in een deelneming eerder of later te evalueren. Nieuw is dat ook de beleidsdeelnemingen en de voorheen niet-permanente deelnemingen worden geëvalueerd. In bijlage 3 treft u de evaluatieplanning. Zoals toegezegd stuur ik afgeronde evaluaties naar uw Kamer.

Het Handboek Strategie bevat handvatten voor de strategie consultatie door de staat als aandeelhouder. Het Handboek Strategie concretiseert de criteria op basis waarvan de staat zijn mening over de strategie vormt en bevat voorbeelden van elementen van een goede strategie waarmee het publieke belang zo goed mogelijk wordt gediend. Daarnaast geeft het Handboek Strategie inzicht in de verschillende fasen van de strategiecycclus en gaat het in op de rollen en verantwoordelijkheden daarbij van de deelneming, de aandeelhouder en het betreffende beleidsdepartement.

¹ Een procesindicator laat zien welke stappen zijn genomen om de Nota 2022 te implementeren. Bijvoorbeeld: het aantal deelnemingen dat klimaatdoelen heeft gesteld, diversiteitsbeleid heeft opgesteld en financiële indicatoren heeft vastgesteld.

² Een uitkomstindicator laat zien tot welk resultaat implementatie van de Nota 2022 leidt. Bijvoorbeeld: CO₂-reductie, een meer diverse raad van bestuur/commissarissen en deelnemingen die een gezonde financiële positie hebben.

³ Kamerstuk 28 165, nr. 379.

Het Handboek Investerings biedt een beoordelingskader waaraan de aandeelhouder investeringen van deelnemingen toetst. Het gaat daarbij om investeringen met een omvang boven de wettelijke drempels of de in de statuten vastgelegde goedkeuringsdrempels.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) is een belangrijk onderdeel in de Nota 2022. MVO staat bij het kabinet hoog op de agenda. Ik verwacht dan ook van de deelnemingen dat zij ambitieus zijn, een voorbeeldrol vervullen in hun sector en voortvarend aan de slag gaan met de invoering van het nieuwe beleid.

Diversiteit & inclusie

Tijdens eerdere debatten met uw Kamer hebben wij het uitvoerig gehad over het beleid dat ik bij de deelnemingen wil voeren met betrekking tot MVO. Een van de onderdelen waar wij over hebben gesproken is diversiteit en inclusie binnen de deelnemingen. Er is ook een motie⁴ van het lid Van Baarle aangenomen over het nader concretiseren en afrekenbaar maken van diversiteit en inclusie in het deelnemingenbeleid (Handelingen II 2022/23, nr. 4, item 6). In het commissiedebat van 12 september 2022 (Kamerstuk 28 165, nr. 379) heb ik aangegeven dat ik de deelnemingen vraag het Charter Diversiteit van de Sociaal-Economische Raad (SER) te ondertekenen en een bijbehorend plan van aanpak op te stellen.

De afgelopen maanden is met de SER Diversiteit in Bedrijf gesproken over op welke wijze ik diversiteit en inclusie bij de deelnemingen verder kan bevorderen. Dit wil ik doen door de deelnemingen een aantal kaders mee te geven bij het uitwerken van het plan van aanpak dat onderdeel uitmaakt van het Charter Diversiteit van de SER. Zo verwacht ik van de deelnemingen dat zij op alle vijf de diversiteitsdimensies zoals opgenomen in het Charter Diversiteit beleid zullen maken en ambitieuze doelen zullen stellen.

De complexiteit op gebied van diversiteit zit in het kunnen meten en stellen van streefwaarden waarbij tegelijkertijd de privacy van werknemers gerespecteerd wordt in lijn met de privacywetgeving (AVG). Op de drie dimensies sekse, leeftijd en etnisch-culturele achtergrond vraag ik de deelnemingen om streefwaarden vast te stellen en op deze dimensies te meten. Voor deze dimensies voorzie ik geen problemen met betrekking tot de privacy van werknemers omdat sekse en leeftijd onder de AVG zijn gekwalificeerd als reguliere persoonsgegevens en registratie hiervan door de deelneming is toegestaan. Voor de dimensie etnisch-culturele achtergrond heeft het Ministerie van SZW samen met het CBS de Barometer Culturele Diversiteit ontwikkeld waarbij vanaf 250 werknemers de privacy van werknemers geborgd kan worden. Voor deelnemingen met een kleiner personeelsbestand zal ik samen met de betreffende deelneming kijken hoe alsnog op deze dimensie kan worden gemonitord.

Op de twee dimensies seksuele- en genderdiversiteit (LHBTI+) en arbeidsvermogen ligt registratie lastiger, omdat dit binnen de AVG als bijzondere persoonsgegevens worden gezien en registratie op vrijwillige basis moet geschieden. Op deze twee dimensies ga ik dan ook geen streefwaarden vragen van de deelneming en laat ik het aan de deelnemingen om zelf te beoordelen of zij hier streefwaarden op stellen.

⁴ Kamerstuk 28 165, nr. 375.

Na het opstellen van het plan van aanpak is het aan de deelnemingen om aan de slag te gaan met de gestelde doelen en streefwaarden. Monitoring hiervan zal via de SER plaatsvinden met de voortgangsrapportages van de Charter Diversiteit. Ik zal de deelnemingen vragen deze rapportages ook met mij te delen. Ik zal jaarlijks in het Jaarverslag Beheer Staatsdeelnemingen rapporteren over de voortgang. Met de genoemde kaders en de monitoring hierop is de verwachting dat belangrijke stappen kunnen worden gezet en ga ik ervan uit dat daarmee aan uw motie tegemoet is gekomen. In het handboek MVO, dat ik binnenkort zal publiceren, ga ik hier verder op in.

Sustainable Development Goals

In het Commissiedebat van 12 september 2022 heb ik de heer De Jong (D66) toegezegd⁵ een inschatting te maken van welke SDG's de staatsdeelnemingen hanteren en de Kamer hierover schriftelijk te informeren. In het meest recente Jaarverslag Beheer Staatsdeelnemingen zijn per staatsdeelneming de SDG's opgenomen.

Rendementsdoelstelling Invest-NL 2023–2025

Bij de oprichting van Invest-NL is bepaald dat na drie jaar een passende rendementsdoelstelling zal worden vastgesteld. Vanaf 2023 tot en met 2025 wordt voor Invest-NL een rendementsdoelstelling van 2% gehanteerd. Invest-NL begeeft zich in een bijzonder speelveld waarbij het additioneel aan de markt moet zijn en investeringen marktconform moeten zijn. Daarnaast is het een startende organisatie, die actief is in een sector waarin investeringen tijd nodig hebben om succesvol te worden en rendement te genereren. Het is daarbij belangrijk dat de financiële waarde van het fonds behouden blijft. De rendementsdoelstelling van 2% is in lijn met het meerjarig inflatiedoel van de ECB. De rendementsdoelstelling geldt voor de investering van de Nederlandse Staat in Invest-NL. Individuele investeringen van Invest-NL zullen samen moeten leiden tot deze rendementsdoelstelling, die dus niet moet worden gezien als een rendementsdoelstelling voor individuele investeringen. Invest-NL zal per investering een individuele rendementsdoelstelling hanteren, die is gebaseerd op het risicoprofiel van de betreffende investering. Uw Kamer heeft gevraagd om over deze doelstelling te rapporteren (motie van het lid Van der Lee c.s.)⁶ en over de reikwijdte van de rendementsdoelstelling⁷. Met dit bericht is invulling gegeven aan deze moties.

De regionale netwerkbedrijven

Op 28 november 2022 informeerde ik uw Kamer over het Afsprakenkader Kapitaalbehoefte Regionale Netwerkbedrijven dat met Stedin, Alliander en Enexis is overeengekomen.⁸ In deze brief is eveneens aangegeven dat Stedin een toetredingsverzoek heeft gedaan. Momenteel wordt dit toetredingsverzoek beoordeeld langs de lijnen van het Afsprakenkader en de andere gebruikelijke kaders en processen, zoals het «Afwegingskader voor het aangaan en afstoten van een deelneming» uit de Nota 2022. Indien het kabinet van plan is het verzoek tot toetreding te honoreren en dus een nieuwe deelneming wil aangaan, informeer ik de Tweede en Eerste Kamer door middel van de voorhangprocedure.

⁵ Kamerstuk 28 165, nr. 371.

⁶ Kamerstuk 35 123, nr. 22.

⁷ Kamerstuk 28 165, nr. 291.

⁸ Kamerstukken 32 813 en 29 023, nr. 1147.

Daarnaast kan ik melden dat kredietbeoordelaar S&P op basis van het Afsprakenkader een zogenaamde GRE-uplift heeft toegekend aan Stedin, Alliander en Enexis. Dit houdt in dat S&P vertrouwen heeft in de eventuele ondersteuning van het Rijk wanneer deze bedrijven dat nodig hebben. Door deze uplift krijgen Stedin, Alliander en Enexis meer investeringsruimte en een lagere kapitaalbehoefte.

KLM

Tijdens het commissiedebat Staatsdeelnemingen op 30 november 2022 heb ik toegezegd om navraag te doen bij KLM over de contractuele vertrekvergoeding voor de nieuwe CEO. Ik heb van KLM begrepen dat de contractuele vertrekvergoeding van de nieuwe CEO conform het remuneratiebeleid is zoals vermeld in het jaarverslag van KLM. Dat betekent concreet dat de CEO recht heeft op een vertrekvergoeding van maximaal één jaarsalaris (vaste beloning).

Kansspelen

Evaluatie aandeelhouderschap

De evaluaties van het aandeelhouderschap in Holland Casino en Nederlandse Loterij zijn afgerond en met uw Kamer gedeeld. Onderzocht is of een deelneming nog steeds het juiste instrument is om een bijdrage te leveren aan de borging van de publieke belangen. Ook is in de evaluaties ingegaan op de vraag of het beheer van de aandelen de gewenste toegevoegde waarde heeft gehad.

Nederlandse Loterij

In het commissiedebat Staatsdeelnemingen van 30 november 2022 is toegezegd schriftelijk in te gaan op de vraag van het lid Van Dijk (PVV) hoe het te verklaren is dat de omzet van de Nederlandse Loterij in 2021 is verdubbeld, met name dankzij het online kansspelaanbod, van € 1,35 miljard naar € 3 miljard, terwijl de afdracht aan de Nederlandse Staat gelijk bleef met € 100 miljoen.

In reactie op deze vraag kan het volgende worden aangegeven. De omzet van Nederlandse Loterij groeide met € 1,6 miljard tot bijna € 3 miljard ten opzichte van het jaar ervoor. Daarmee is de totale afdracht aan de Staat en beneficianten (NOC*NSF en ALN) in 2021 ten opzichte van het jaar ervoor gestegen met € 19,5 miljoen (+12%) tot € 188 miljoen, waarvan € 118 miljoen is afgedragen aan de Staat.

De omzetgroei is grotendeels toe te schrijven aan de resultaten van het nieuwe aanbod voor de online-kansspelmarkt. Tegelijkertijd is ook het uitgekeerde netto-prijzengeld fors toegenomen. Van elke ingelegde euro gaat bij het nieuwe online spelaanbod fors meer terug naar de speler in vergelijking met het al bestaande loterij-aanbod.

Waar bij loterijen het uitkeringspercentage (prijzengeld als percentage van de inleggeden) voor lottospellen en staatsloterij een wettelijk minimum kent van respectievelijk 47,5% en 60%, ligt het uitkeringspercentage van het online sportweddenschappen en casino hoger, namelijk respectievelijk

boven de 80% en boven de 90%. De groei van het brutospelresultaat, zijnde het ingezette geld minus de uitgekeerde prijzen, is daarmee van een andere orde grootte dan de toename in omzet.

De Minister van Financiën,
S.A.M. Kaag

De Staatssecretaris van Financiën,
M.L.A. van Rij